

VĂN HỌC LỚP 10

Diễn biến tâm trạng của người chinh phụ trong tác phẩm Chinh phụ ngâm của Đặng Trần Côn

BÀI LÀM

Diễn biến tâm trạng của người chinh phụ trong tác phẩm Chinh phụ ngâm của Đặng Trần Côn .

Cần chú ý theo dõi hai vấn đề:

- Những vấn đề chinh phụ suy nghĩ và đặt ra.
- Sợi dây logic dẫn dắt quá trình tâm lí của chinh phụ.

1.Mở đầu khúc ngâm, người chinh phụ nhớ lại cảnh chia tay.

-Mâu thuẫn cơ bản đặt ra trong suốt tác phẩm là mâu thuẫn giữa phép công và niệm tây (niềm tư), mở đầu tác phẩm mỗi mâu thuẫn này cũng đã xuất hiện. Đôi vợ chồng trẻ này đang sống trong hạnh phúc, yên ổn thì chiến tranh xảy ra. Vì tình thế khẩn trương, vì ý thức về nghĩa vụ, vì danh dự của trang nam nhi hào kiệt và đây cũng là dịp lập công danh, đem vinh hiển về cho gia đình, người chinh phụ đã "xếp bút

ngiên theo việc đao cung". Người chinh phụ sẽ nói gì cho thực tế tàn nhẫn này. Bên cạnh nỗi buồn, nỗi lưu luyến, sầu muộn chinh phụ cũng đã khẳng khái nói:

"Phép công là trọng, niềm tây sá nào"

Nàng đã ca ngợi chí khí, hành động của chinh phu:

"Chàng tuổi trẻ vốn dòng hào kiệt,
Xếp bút nghiên theo việc đao cung
Thành liền mong tiến bệ rồng
Thước gươm thê quyết chẳng dung giặc trời.
Chí làm trai dặm nghìn da ngựa
Gieo Thái Sơn nhẹ tựa hồng mao.
Giã nhà đeo bức chiến bào
Thét roi câu Vị ào ào gió thu".

Nàng thấy hình ảnh của người chồng rục rờ, uy nghi như một trang dũng tướng giữa đoàn quân:

"Áo chàng đỏ tựa ráng pha
Ngựa chàng sắc trắng như là tuyết in".
Đó là về lí trí còn về mặt tình cảm thì:
"Đưa chàng lòng đặc đặc buồn
Bộ khôn bằng ngựa, thủy khôn bằng thuyền".
"Bóng cờ, tiếng trống xa xa
Sầu lên ngọn ải, oán ra cửa phòng"

2.Sau hồi tiễn biệt người chinh phụ trở về chốn phòng khuê.

-Bằng đôi cánh của trí tưởng tượng nàng đã phóng tầm mắt ra chiến trường để theo dõi cuộc sống, vận mệnh của chinh phu nơi chiến địa.

+Cảnh chiến trường hiện lên trước mắt nàng thật đen tối. Ở đây không hề có tiếng ngựa hí, tiếng quân reo, hay tiếng va chạm của vũ khí mà chỉ có một luồng tử khí lạnh lẽo bao trùm.

Hồn tử sĩ gió ù ù thổi

Mặt chinh phu trắng dãi dãi theo

+Trong cảnh chiến trường đen tối ấy, chinh phụ cũng đã hình dung ra cuộc sống và vận mệnh của chinh phu. Cuộc sống của chàng thật gian lao, vất vả:

Ôm yên gôi trông đã chôn

Nằm vùng cát trắng, ngủ cồn rêu xanh

Rời hành quân di chuyển tưởng như không bao giờ chấm dứt:

Nay Hán xuống, Bạch Thành đóng lại

+Giữa hoàn cảnh hiểm nghèo, gian lao ấy chinh phu không còn giữ được khí thế hào hùng của buổi đầu xuất quân. Chàng trở nên mệt mỏi, bạc nhược trước cuộc sống chiến tranh:

Hơi gió lạnh người rầu mặt dạn

Dòng nước sâu ngựa nản chân bon

Não người áo giáp bấy lâu

Lòng quê qua đó mặt sầu chẳng khuấy

+Nàng như đã nhìn thấy kết cục bi thảm của chồng mình ở chốn đạ n lạc, tên rơi:

Chinh phu tử sĩ mấy người

Nào ai mặc mặt, nào ai gọi hồn?

hoặc Phận trai già ruỗi chiến trường

Chàng Siêu mái tóc điểm sương mới về

+Những trang thơ này của tác phẩm đã đưa đến cho người đọc một nhận thức: Chiến tranh phong kiến không có chỗ nào dung hợp với con người, chiến tranh phong kiến là đối lập với cuộc sống con người. Trong quan niệm của nhà thơ những con người tham gia vào cuộc chiến tranh là những con người đi vào cõi chết. Quan niệm này thực chất là một cách phản đối chiến tranh.

-Sau khi trải qua những giây phút lo âu cho cuộc sống và vận mệnh của chồng nơi chiến địa chinh phụ trở lại với thực tại của mình. Giờ đây cuộc sống đơn chiếc, lẻ loi gọi lên trong tâm trí nàng bao nhiêu câu hỏi về nguyên nhân của sự xa cách:

Trong cửa này đã đành phận thiếp

Ngoài mây kia há kiếp chàng vay,

Những mong cá nước sum vầy.

Bao giờ đôi ngả nước mây cách vời

Thiếp chẳng tưởng ra người chinh phụ,

Chàng há từng học lũ vương tôn

Cớ sao cách trở nước non

Khiến người thôi sớm thôi hôm những sầu

Khách phong lưu đương chùng niên thiếu

Sánh cùng nhau dan díu chữ duyên

Nỡ nào đôi lứa thiếu niên

Quan sơn để cách, hàn huyên bao đành

Ở đây cái nhận thức đầu tiên rõ rệt nhất của chinh phụ là cuộc sống hạnh phúc của vợ chồng nàng bị phá vỡ, hai người phải chia lìa đôi ngả là hết sức vô lí, là không thể chấp nhận được.

3. Tiếp theo, người chinh phụ sống trong hoàn cảnh vắng biệt tin chồng.

-Chinh phụ nhiều lần nhớ lại những lời hẹn của chồng nhưng Người sao mười hẹn chín thường đơn sai, rồi tiếp theo có lúc nàng được tin chồng, dần dần rồi vắng biệt. Vì vậy nàng đã phải sống trong một tâm trạng chờ đợi, hi vọng rồi thất vọng đến chua xót. Đau khổ vì biệt li, vì chờ đợi, vì thất vọng đã làm cho nàng như khô héo thêm. Chiến tranh đã làm tàn phai nhan sắc, làm héo hon tâm lòng người vợ trẻ trông chồng. Sự đối lập giữa con người và chiến tranh càng trở nên mạnh mẽ.

Trâm cài, xiêm giắt thẹn thùng

Lệch vòng tóc rối, lỏng vòng lưng eo.

Nỗi sầu muộn như ngày càng chồng chất thêm trong lòng chinh phụ, nó như một sức mạnh vật chất đè nặng lên cuộc sống của nàng:

Sầu ôm nặng hãy chồng làm gối

Muộn chứa đầy hãy thôi làm cơm

Chinh phụ đã tìm mọi cách để giải sầu như xem hoa, đánh đàn thậm chí dùng cả biện pháp mạnh nhất là uống rượu, nhưng Sầu làm rượu nhạt, muộn làm hoa ôi. Nỗi sầu muộn vẫn lấn át tất cả, nỗi sầu muộn đã làm cho nàng mất hết mọi cảm giác trước cuộc sống.

-Mặt khác sự xa cách như một luồng gió mạnh thổi cháy bùng thêm khát vọng hạnh phúc ở chinh phụ. Vì thế nàng đã nghĩ đến việc được gần chồng và cuối cùng nàng đã tìm đến giấc mộng, trong mộng nàng đã được gặp lại người chồng thân yêu:

Duy còn hồn mộng được gần

Đêm đêm thường đến Giang Tân tìm

người Tim chàng thưở Dương đài lối cũ

Gặp chàng nơi Tương Phố bến xưa.

Nhưng mộng quá ngắn ngủi, vả lại mộng vẫn là mộng, thực vẫn là thực không sao thay thế cho nhau được. Trái lại cái đẹp đẽ của hồn mộng càng làm cho cuộc sống của nàng thêm chua xót hơn mà thôi:

Sum vầy mấy lúc tình cờ

Chẳng qua trên gối một giờ mộng xuân

Giận thiếp thân lại không bằng mộng

Được gần chàng bến Lũng thành quan

Khi mơ những tiếc khi tàn

Tình trong giấc mộng muôn vàn cũng không

Người chinh phụ nhận ra rằng cái hạnh phúc đáng quý nhất đối với nàng vẫn là hạnh phúc trần tục.

-Rồi chinh phụ lại tìm cách lên cao để ngóng trông chồng, nhưng lên cao nhìn khắp bốn bề Đông, Tây, Nam, Bắc phía nào nàng cũng bắt gặp những cảnh buồn hiu hắt, tiêu điều. Chưa hết người chinh phụ lại ao ước có được phép tiên để đi gặp chồng nhưng rồi nàng phải thú nhận với lòng mình là điều đó không bao giờ có được. Người chinh phụ đã khai thác hết mọi khả năng, mong làm cho mình bớt sầu, bớt khổ, mong được gặp lại chồng nhưng đằng nào cũng thấy dựng lên những bức tường cao ngất. Bé tắc đến tuyệt vọng, chinh phụ đã phải thốt lên thật cay đắng:

Lòng này hóa đá cũng nên

E không lệ ngọc mà lên trông lâu

Chinh phụ tưởng chừng như không còn đủ sức chịu nổi nỗi đau đớn phải lên lâu một lần nữa. Con khủng hoảng tinh thần đã lên tới đỉnh điểm, con người thật trong chinh phụ đã bắt đầu cất tiếng nói, nàng hỏi hận vì giấc mộng công hầu mà để chồng ra đi chinh chiến để rồi hạnh phúc tuổi xuân bị dang dở:

Lúc ngoảnh lại ngấm màu dương liễu,

Thà khuyên chàng đừng chịu sắc phong

Trong con người chinh phụ giờ đây niềm tây đã chiến thắng phép công. Nàng đã dám phủ nhận lí tưởng công danh, nàng đã hiểu hạnh phúc lứa đôi có ý nghĩa hơn chiếc ấn phong hầu. Đây cũng là một nét tâm lí phổ biến của con người thời đại lúc bấy giờ, chàng trai trong Chinh phụ ngâm khúc cũng đã thú nhận:

Lòng ta không muốn mặc áo giáp

Bụng nàng há muốn giữ chinh y

-Ý nghĩ Thà khuyên chàng đừng chịu tước phong đặt vào hoàn cảnh lúc bấy giờ nó có ý nghĩa lúc bấy giờ vì nó coi trọng hạnh phúc, coi trọng sinh mệnh của con người. Nó có ý nghĩa phản chiến vì nó đối lập với âm mưu của giai cấp thống trị muốn dùng cái bả công danh để thúc đẩy binh sĩ, tướng tá ra trận để bảo vệ ngai vàng cho chúng, làm bia đỡ đạn cho chúng. Nhưng do điểm xuất phát của chinh phụ chỉ là hạnh phúc cá nhân, cho nên phản ứng của nàng chỉ có thể dừng lại ở mức độ đó.

4. Người chinh phụ tìm cách giải quyết mối mâu thuẫn giữa niềm tây và phép công bằng sự cầu nguyện.

-Nàng cầu mong cho ông trời phù hộ cho chồng mình trăm trận nên công và trở về trong ánh hào quang của chiến thắng với mọi vinh dự mà chế độ phong kiến có thể đưa lại cho những kẻ đã tận tâm phục vụ nó.